

OM OPRETTELSE

AF ET

FRIT UNIVERSITET I BERGEN

FOREDRAG FOR EN AF BERGENS MUSEUMS BESTYRELSE INDFUET FORSAMLING
DEN 9DE APRIL 1895

AF

Dr. W. C. BRØGGER,
PROFESSOR.

TRYKT SOM MANUSKRIFT.

BERGEN
GRIEGS BOGTRYKKERI
1895

OM OPRETTELSE

AF ET

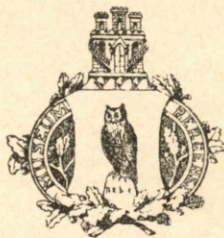
FRIT UNIVERSITET I BERGEN

FOREDRAG FOR EN AF BERGENS MUSEUMS BESTYRELSE INDEUDT FORSAMLING
DEN 9DE APRIL 1895

AF

Dr. W. C. BRØGGER,
PROFESSOR.

TRYKT SOM MANUSKRIFT.

BERGEN
GRIEGS BOGTRYKKERI
1895

B. 6/1

Det er sagt og det er sagt med rette: vort aarhundrede er (vi kan snart sige har været) naturvidenskabernes aarhundrede. Vi ser det rundt om os hver dag i dampmaskinens arbeide, i elektricitetens underværker; den nuværende generation er opfødt med det, saa den ikke engang længer har følelsen af forskjellen mod fortiden. Den naturvidenskabelige forsknings resultater behersker alle det materielle livs omraader, og den naturvidenskabelige opfatning har allerede i stor udstrækning begyndt at paatrykke det menneskelige aandsliv sit stempel.

Alligevel skulde jeg ville tro, at denne karakteristik af vort aarhundrede, specielt som naturvidenskabernes aarhundrede, maaske er noget for snever; jeg skulde heller ville udvide karakteristikken derhen, at jeg vilde sige: vort aarhundrede er videnskabens aarhundrede!

Det er vistnok saa, at den paatagelige direkte renteafkastning for det praktiske liv, som naturvidenskaberne har saa mange eksempler paa, i høieste grad har bidraget til forstaaelse af videnskabens almenmenneskelige betydning paa alle felter. Naar man kan pege paa elektricitetslærens udvikling fra den ringe begyndelse: studiet af etpar froskelaars bevægelse ved berørelsen med det metalgitter, hvorpaa de hang, eller paa den saa dybt indgribende moderne bakteriologis udvikling fra den videnskabelige strid om *generatio æquivoca* o.s.v. saa er dette eksempler, som slaar ogsaa den som ellers har liden forestilling om videnskabeligt arbeides betydning.

Men det er dog mere og mere gaaet op for verden, at der trods al specialist-udstyknig inden videnskaberne i henhold til principet om arbeidets deling, dog alligevel i sin inderste grund er en organisk sammenhæng i alt virkelig videnskabeligt arbeide, enten det foregaar paa naturvidenskabernes eller aandvidenskabernes omraade. Man er kommet mere og mere paa det rene med, at videnskaben, i sin hele almindelighed, repræsenterer udviklingen og

fremgangen, aandelig som materielt. Al virkelig videnskabelig forskning fører menneskene fremad, frem mod høiere maal og i sine sidste udslag ogsaa mod større lykke og bedre livsvilkaar.

Det er saa langt ifra, at der kan paastaaes med nogen ret, at der skulde være nogen strid mellem sansen for videnskabelig forsknings betydning og den umaadelige materielle udvikling, som vort aarhundrede er blit vidne til, at vi tvertom bestemt kan paa-vise, hvorledes en høi materiel udvikling er gaaet haand i haand med udviklingen af sansen for videnskabens betydning.

Jeg han i saa henseende pege paa slaaende eksempler.

Hvor findes vel et eksempel paa materiel udvikling, der kan sammenlignes med de forenede staters i vort aarhundrede. I slutningen af forrige aarhundrede en ubetydelig stat, der i folketal vel ikke naaede over vort eget lille lands, repræsenterer dette statskomplex ved udgangen af vort aarhundrede en af verdens mægtigste og i ethvert fald en af dens rigeste nationer; alene dets bjergværksdrift producerer raastofte for 2000 millioner om aaret, og værdien af dets industrielle produkter, af dets landbrug o.s.v. er i forhold dertil. Er det nogensteds i verden, hvor guldets magt skulde kunne siges at være alt beherskende, hvor pengene er bleven til en gud, saa er det her.

Og dog er vi vidne til det mærkelige faktum, at i dette land, hvor man skulde tro videnskaben maatte spille en noksaa beskeden rolle og have forholdsvis smaa udsigter, i alle fald udenfor naturvidenskaberne, i dette land er der i vort aarhundrede groet op universiteter som paddehatte. De formelig skyder op af jorden, som profeten Jonas' plante. De allerfleste af dem er fra den sidste menneskealder, ja flere fra de allersidste aar, og antallet er nu over en snes og allerede op i høide med Tysklands, der før var det universitetrigeste land i verden; de allerfleste af unionens enkelte stater har nu sit universitet og enkelte af dem har endog flere.

Det mærkeligste ved alle disse amerikanske universiteter er imidlertid, at de næsten alle er stiftede ved private gaver, og flere af dem ved store gaver fra enkelte pengemænd, der hele sit liv ikke syntes at have tænkt paa andet, eller levet for andet, end at tjene penge!

En hel række af de store millionærer har forevigt sine navne ved oprettelse af universiteter; der er et Vanderbilt-universitet (Nashville, Tennessee), et Rockefeller-universitet (Chicago), et John Hopkins universitet (Baltimore), et Leland-Stanford universitet (Palo-Alto, California), o.s.v. Og de donationer, disse universiteter

har faaet, er jo tildels af saadan størrelse, at man mister pusten ved at tænke paa saa mange penge paa engang. Vanderbilt-universitetet har faaet en beskeden donation paa ca. $7\frac{1}{2}$ mill. kr. Chikago-universitetet, der er grundlagt af Rockfeller, har faaet hidtil ca. 12 millioner, men faar stadig en halv til en million dollars om aaret i fortsat donation, men basen er dog Leland-Stanford-universitetet i Palo-Alto i Californien, oprettet af senator Stanford til erindring om hans eneste afdøde søn; den donation, hvorved det grundlagdes, er anslaaet til en samlet værdi af over 150 millioner kroner (ca. 40 mill. dollars).

Dette er blot nogle faa eksempler blandt de mange.

I virkeligheden er det et særkjende for utallige amerikanske videnskabelige institutioner, at de bærer privatmænds navne; det gjælder ikke blot universiteterne, det gjælder ogsaa Amerikas største videnskabelige anstalt: „Smithsonian institution“, hvis virksomhed strækker sine udløbere ud over hele jorden, det gjælder akademier, biblioteker, observatorier, laboratorier, forsøgsanstalter o. s. v. i sneesevis.

Og hvert aar, aar efter aar, fortsætter denne aldrig ophørende offervillighed for aandelige formaal; jeg saa nylig en statistik over, hvad der for det sidste aar var skjænket i de forenede stater i denne retning; jeg har den ikke ved haanden, men jeg har tilfældigvis opgaver for de tre første maaneder af 1892. I disse tre maaneder skjænkedes i de forenede stater af private:

til universiteter	13 $\frac{1}{2}$ mill. kr.
- biblioteker	3 $\frac{1}{2}$ —
- museer og kunstsamlinger	8 $\frac{2}{3}$ —
	<hr/>
	25 $\frac{2}{3}$ mill. kr.

Dette var blot i aarets tre første maaneder, og det er ingen grund til at tro, at der da netop gaves usædvanlig meget. Man har beregnet, at denne slags gaver aarligaars opgaar i mindst 100 millioner kroner, skjænkede af amerikanske rigmænd og af privat offervillighed i det hele, og dette beløb synes i stadig stigende.

Det er utvivlsomt rigtigt, naar Sir Edwin Arnold, der specielt har studeret disse forhold, bemærker, at en saadan privat offervillighed for videnskab og kunst, som den, de forenede stater i de sidste decennier kan pege paa, er noget uhørt, et nyt fænomen i verdens historie. „Intet land i verden kan fremvise lignende eksempler paa borgeres gavmildhed. Den fremmede forbauses og næsten forvildes ved synet af denne uendelige række af storartede anstalter, der er frugten af privat offervillighed,“ siger sir Arnold.

Det er umuligt at tænke sig, at et saa udbredt og almindeligt forhold, som det jeg nu har skildret, kan henføres blot til forfængelighed og lignende følelser af lavere natur. Det maa være en dyb og sund følelse af almenaand, som har faaet sit udslag i en saa storartet offervillighed for de ædleste almennyttige formaal. Og det er da i høieste grad betegnende, at midt i hjertet af den krasse amerikanske materialisme denne følelse finder sit udslag i en respekt for det videnskabelige arbeides betydning, som andens- steds er uden sidestykke.

Disse vældige pengemænd og hele dette vældige pengesamfund, maa dog alligevel have en stærk følelse af, at der er dog noget højere at leve for i verden, end bare at tjene penge, som man jo dog til syvende og sidst ikke kan tage med sig i graven.

Det er imidlertid ingenlunde blot i Amerika; man finder dette samme forhold mellem et rigt udviklet praktisk næringsliv paa den ene side og erkjendelsen af det videnskabelige arbeides betydning paa den anden. For at tage et eksempel mere kommensurabelt med vore egne forhold vil vi vende os til Schweiz. I forhold til folkemængden har vel neppe noget folk i de senere aar gjort saa meget for den højere videnskabelige undervisning som schweitzerne. Dette lille land med knapt 3 mill. mennesker og blot $\frac{1}{8}$ af vort land i udstrækning har nu ikke mindre end 6 universiteter: i Zürich, Basel, Bern, Genf, Lausanne og Freiburg (ikke at forveksle med universitetet af samme navn i Baden). Af disse er universitetet i Lausanne indviet først i 1890, det i Freiburg (et endnu ufuldstændigt katholsk universitet) i 1889, altsaa begge ganske nye; universitetet i Genf er ogsaa temmelig nyt, fra 1873.

Det er yderst mærkeligt, at de praktiske schweitzere har fundet det fordelagtigt at ofre saa meget paa den højere theoretiske undervisning og udviklingen af videnskabelig sans overhovedet. Vi kan være sikker paa, det er ikke gjort, hverken af forfængelighed eller af flothed, — thi schweitzerne er ingen af delene, de er ellers meget nøgterne og meget sparsomme, ja mange har karakteriseret dem endog som karrige. De maa have fundet, at det lønner sig.

Det er jo et aldeles forbausende antal, der studerer ved de schweitziske universiteter. I 1891 var der ved de 6 universiteter indskrevet ikke mindre end 3553, 1894: 3287 studenter (eleverne paa polyteknikum i Zürich ikke iberegnete). Dette paa et folk af 3 mill. mennesker. Man skulde jo tænke sig, dette maatte føre til et forskrækkeligt akademisk proletariat! Men nei, — et saadant findes, efter hvad der siges, aldeles ikke; i Schweiz er overhovedet

embederne i saa stor udstrækning lidet lønnede, eller ikke lønnede, at her ingen fristelser er i den retning. Nei det er simpelthen blot gaaet op for folket, at en høiere uddannelse er et stort gode i enhver stilling, og de allerfleste af disse halvfjerdetusend studerende ved universiteterne gaar over i det praktiske liv med sin uddannelse og sine interesser og har nytte og glæde af sin høiere uddannelse der.

Det er ogsaa mærkeligt, hvor faa mennesker det er, som underholder de schweitziske universiteter; de er nemlig allesammen kantonale. Universitetet i Zürich med dets 700 studenter underholdes af kanton Zürich med 3 a 400000 mennesker. Det vil omtrent svare til at Kristiania universitet skulde underholdes af Kristiania by og Akershus amt. Universitetet i Zürich har dog et vel saa stort antal lærere, som vort universitet og er bedre udstyret forøvrigt. Og dog er det mindre, end universiteterne i Genf og Bern, der ogsaa underholdes af sine respektive kantoner.

Vi kunde her endnu henvise til to andre praktiske industrifolk: hollænderne og belgierne. Ogsaa disse ingenlunde store nationer har hver fire universiteter; flere af disse er atter ikke statsuniversiteter, men dels kommunale, dels beroende paa private donationer. Dette sidste er blandt andet tilfælde med Belgiens hovedstadsuniversitet, i Bryssel (grundlagt 1834, nu ca. 1400 studenter); universitetet i Amsterdam, der er forholdsvis ganske nyt, underholdes væsentlig af Amsterdams kommune. Dets budget var 1894 558000 kr., altsaa noget mindre end vort universitets; men deraf gav Amsterdams kommune 400000 kr. (nøiagtig 397500 kr.), medens Kristiania ikke ofrer et eneste øre paa sit universitet, et forhold som efter min mening bør blive anderledes.

At lande, som har saa liden udstrækning i areal og som dertil har saa høit udviklede kommunikationer som Schweiz, Holland og Belgien holder et saa stort antal universiteter, foruden at de alle har en hel række akademier og andre lærde selskaber for videnskabens fremme, viser i hvor høi grad man ogsaa i disse praktiske kulturlande, og netop her, har lært sig at vurdere betydningen af en høiere dannelse, en høiere undervisning, og af et rigt videnskabeligt liv.

Nu kan man sige: dette er jo dog ikke blot gamle kulturlande, men det er allesammen rige lande, som sidder inde med en ganske anden økonomisk magt end vort land. Nu vel; det er saa. Men lad os saa gjøre en sammenligning paa nærmere hold. Vi vil se paa, hvordan forholdene er i Sverige.

Sverige er et land paa 5 millioner mennesker; velstanden, nationalformuen er baade større i og for sig og relativ større, end vor, men saa forskrækkelig stor forskjel er det da ikke, lad os sige den er tre gange saa stor som vor paa en folkemængde, der er to og en halv gange saa stor som vor. (Nationalformuen i Sverige anslaaes til 5500 à 6000 mill. — i Norge til 1600 à 2000 mill. kroner).

Men hvordan er saa videnskabens stilling og hvordan er der sørget for den høiere undervisning?

Sverige har en række akademier: vetenskapsakademien, vitterhets-historie- og antikvitetsakademien, landtbruksakademien o. s. v. med talrige poster for videnskabsmænd, aflønnede rigelig blot for at dyrke videnskaberne og for at bestyre de respektive museer, men uden undervisningspligt. Vi har omtrent intet saadant. Vi har et par lærde selskaber, det er det hele, — det har Sverige ogsaa desuden, og det i stort antal.

Sverige har to tekniske høiskoler; vi har ingen.

Sverige har to færdige universiteter, hvoraf det ene er betydelig større end vort; desuden et meget stort medicinsk fakultet, Karolinska institut i Stockholm, dette alene saa stort som et lidet universitet. Alene disse tre institutioner, universiteterne i Upsala og Lund og Karolinska institutet i Stockholm vilde omtrent svare til forholdet med vort ene universitet paa vore to millioner mennesker. Men Svenskerne har som bekjendt ikke nøiet sig med dette. De har under dannelse to nye universiteter, et i Stockholm og et i Gøteborg.

Begge er væsentlig private, tildels kommunale. Stockholms universitet, hvormed engang vil komme til at sammenslutes Karolinska-institutet, har ved private gaver faaet en formue paa $3\frac{1}{2}$ million kroner, deraf en enkelt donation (Søderstrøms fond) paa over 2 mill. Man er begyndt med oprettelse af et math.-naturvidenskabeligt fakultet, der skal nu oprettes et fuldstændigt juridisk fakultet og derhos er paabegyndt et historisk-filosofisk fakultet. — Stockholms kommune giver nu 30000 kr. aarlig. Stockholms universitet traadte i virksomhed 1878.

Gøteborgs universitet, der er begyndt med et historisk-filosofisk fakultet, har ogsaa faaet rige private gaver; saaledes af bryggeren Carnegie en donation paa $\frac{1}{2}$ mill. kr.; tilsammen eier det en formue paa ca. 2 mill. kr., fremkommet i faa aar ved private gaver. Det bør forøvrigt bemærkes, at Gøteborgs universitet agtes sammenknyttet med og for de naturvidenskabelige fags vedkommende kommer at bygge paa Gøteborgs museum; naar man ikke

her begyndte med et naturvidenskabeligt fakultet, skede dette for en væsentlig del af hensyn til, at Stockholms universitet netop var begyndt dermed. Gøteborgs universitet traadte i virksomhed 1891.

Begge disse i de sidste aar oprettede universiteter har havt stærk væxt; det er min overbevisning, at Stockholms universitet, trods al modgang, inden faa aar, maaske allerede inden 25 aar, vil være det største i Skandinavien.

Sverige vil saaledes inden faa aar have fire universiteter, deraf de to dannede i nyeste tid, væsentlig ved private gaver.

Skulde ikke her være noget at tænke paa for os? Paatrænger sig ikke her en sammenligning?

Spørgsmaalet er dette: er der sørget forsvarlig for, at ogsaa vi som nation kan yde vor indsats i verdens fælles videnskabelige arbejde? Eller er det maaske nødvendigt at ofre mere, end vi gjør paa dette felt?

Er det berettiget at sige, det som man saa ofte hører, at videnskab det er dog en slags luksus, som kun de større, rigere nationer kan have raad til?

Jeg tror, ethvert tænkende menneske, som har lidt videre syn, vil være enig i, at erfaringen modsiger berettigelsen af en saadan opfatning.

Jeg tror det er ret at sige, at det er vor pligt som nation at gjøre vor indsats! Og hvad mere er, undlader vi denne pligt vil verden gaa fra os, vi vil synke i nivaa under andre kulturstater og engang med ubønhørlig konsekvens forsvinde blandt de selvstændige kulturstaters række. En kultur, som udelukkende laanes udenfra, kan vi ikke i længden leve paa; men det er sikkert, at vor egen selvstændige kultur vil altid til en vis grad staa i forhold til gehalten af vort videnskabelige liv, der atter altid igjen vil afhænge af gehalten af vor høiere undervisning; og en egen selvstændig aandelig kultur det er dog til syvende og sidst ogsaa vor nationale selvstændigheds bedste skjold og værge.

Efter min opfatning er der ikke sørget nok for udviklingen af vort videnskabelige liv og heller ikke for den høiere undervisning i vort land.

Der er flere omraader, hvor det er sørgelig smaa vilkaar for videnskabeligt arbejde hos os.

Først og fremst behøver vi idetmindste en selvstændig videnskabelig anstalt, et akademi eller hvad man vil kalde det, hvor der kan findes tilstrækkelig lønnede stillinger for et lidet antal

af vore mest fremragende forskere, som kunde faa lov til udelukkende at arbeide med sin videnskab, istedenfor at gaa op i forelæsnings- og examensvirksomhed, som saa mange nu ifølge sin stilling er nødt til ved universitetet. Der behøvedes ikke saa mange pladse af den slags, det behøvede ikke at være nogen saa forfærdelig kostbar historie; thi virkelig første rangs videnskabsmænd gror ikke paa træer, — og blot virkelig fremragende begavelser burde ansættes ved et saadant akademi.

Vi behøver fremdeles ogsaa en anstalt for vor høiere tekniske undervisning for at bidrage til en raskere udvikling af vort industrielle liv.

Jeg vil dog ikke her gaa nøiere ind paa disse spørgsmaal om oprettelse af et akademi og en teknisk høiskole, og hvordan det bør kunne løses; de er noget for sig, som ikke først og fremst hører hjemme paa dette forum, og kan og maa løses uafhængig af det, der skal være gjenstanden for dette foredrag.

Men det næste punkt paa programmet er det, at det efter min mening er forlidet for os at have et eneste universitet; jeg mener, vi trænger to! Og jeg mener, det andet bør ligge i Bergen.

Det var egentlig dette, jeg vilde tale om iaften, og det er dette, jeg vilde benytte anledningen til at lægge bergenserne paa hjærte.

Jeg har talt med mange og talt ofte om dette, at faa et universitet i Bergen, foruden det ene vi har. Uagtet jeg er født kristianienser, saa er tanken gammel hos mig og jeg har allerede for flere aar siden fremsat den paa tryk. Jeg ved, den er ikke ny her i Bergen heller, det er vist baade den ene og den anden som har tænkt paa det og strævet med det; ja der findes jo allerede donationer til et kommende universitet i Bergen. Men nu tror jeg, det er paa tide, at det ikke blot tales en og anden gang i al stilhed om det, men at denne tanke snart bør nærme sig til at komme under alvorlig diskussion og om muligt snart tage bestemtere form; og dertil ønskede jeg ogsaa for min del at yde mit beskedne bidrag.

Det er saa rart med slige nye tanker og nye store planer; de maa have tid til at rakkes ned, de maa gaa igjennem sin skjærild, det maa ti og tyve gange være bevist, at de er umulige og dødfødte og ravgale o. s. v. Men er der saa noget berettiget i dem, saa voxer de bare under al denne diskussion og nedrakning, og saa tilslut en vakker dag saa omsætter de sig i virkelighed. Se det er derfor, jeg tror det nu kunde være paa tide, at der for

fuldt alvor kom offentlig diskussion op om dette: Bør ikke Norge faa et universitet til, — og i saa fald er der jo næsten ingen som tvivler paa, at det maa ligge i Bergen?

Jeg kan ikke ramse op alle de indvendinger, jeg har hørt mod denne tanke; jeg skal i største korthed nævne nogle af dem.

Jeg har allerede nævnt en, at vi ikke skulde have raad til at holde to universiteter. Jeg svarer bare, vi har ligesaa godt raad til at holde to, som svenskerne til at holde fire; lad os begynde smaat, saa voxer det nok op, efter som vi har raad, vi kan være temmelig sikker paa, det voxer ikke tortere; jeg vilde snarere sige: Er det noget i dette, at det materielle livs udvikling staar i bestemt forhold til en nations videnskabelige liv, som jeg mener, saa vil jeg snarere vende paastanden om og sige: Vi har ikke raad til bare at have et eneste kulturcentrum, vi maa have to, og jeg skal i det følgende begrunde dette.

Saa siger man: Skal vi ofre mere paa vort universitetsstel, saa er det da meget bedre at lægge dette mere paa det ene universitet vi har, saa det kan blive rigtig stort og godt udstyret; nu — jeg skal villig indrømme, der trænges at bøde meget paa det vi har, før det kan bli slig, som det bør være. Men jeg siger alligevel, vi faar se til at række begge dele. Og jeg har den faste tro, at er det nogen livskraft i os som nation, som jeg haaber der er, saa vil vi række begge dele, om det end ikke gaar saa fort.

Enkelte som jeg har talt med fremhæver som en indvending, at antallet af studerende allerede nu er stort nok for vort land og at man ikke bør foretage noget, der kan forøge dette antal, saaledes heller ikke anlægge et universitet til. Jeg vil hertil svare: Det er vistnok saa, antallet af studerende er stort nok for vort embedsværk, mere end stort nok. Men jeg mener der vil vel ogsaa hos os komme den tid, da universitetsundervisningen ikke bare skal gaa op i at uddanne embedsmænd og udvikle mandarin-væsen; vi faar haabe det vil blive her som i Schweitz, Amerika og andre steder, at tilegnelsen af en høiere dannelse og en større kundskabsevne vil blive anseet som et gode i sin almindelighed uden hensyn til at skulle benyttes direkte som et levebrød ved at have som eneste maal at forsørges af staten som embedsmand.

Forøvrigt er jeg heller ikke af den tro, at antallet af studerende vilde voxer strax og voxer væsentlig af den grund, at der kom et universitet til; jeg tænker der snarere vilde blive en fordeling af omtrent det samme antal paa de to universiteter, som ellers vilde samles ved det ene. Og en saa-

dan fordeling vilde være nyttig; thi des mere personlig berøring vilde der være udsigt til mellem studerende og lærere, hvad der ubetinget vilde være en fordel.

Saa siger man: Vi bør ikke have mere end et universitet; did bør alle tvinges hen, baade fra de nordlige og de vestlige og de sydlige landsdele, der skal de alle sammen mødes, for at ogsaa dette skal bidrage til at samle de spredte bygder til et eneste folk. Jeg siger: Byg jernbaner over fjeldet, det vil samle! Og jeg siger, to universiteter vil ikke splitte; thi da som før vil nok endnu baade vestlændinger og nordlændinger trække til Kristiania; men har vi dygtige universitetslærere i det ene eller andet fag i Bergen, saa vil ogsaa østlændingen for en del i allefald trække til Bergen. Det vil blive som i Tyskland, hvor de dygtige lærerkræfter trækker studerende til sig, og det er sundt og nyttigt.

Thi her er vi ved et kjernepunkt! Jeg er i en handelsby, jeg tænker mine tilhørere vil forstaa, hvad jeg mener, naar jeg siger: Der trænges konkurrence! Det er ikke blot paa det materielle omraade den trænges, den er god ogsaa paa det aandelige. Jeg tror jeg kan sige, at jeg her kan tale lidt af erfaring. Jeg har været med under den første udvikling af Stockholms universitet under 9 aar; og jeg tror nok jeg tør sige, at den konkurrence dette nye universitet fremkaldte med gamle Upsala universitet, virkede i høi grad vækkende og belivende, først og fremst paa det omraade, hvor konkurrencen først opstod, nemlig for det naturvidenskabelige fakultets vedkommende, men ogsaa iøvrigt i sin store almindelighed.

Saa vilde det ogsaa gaa i Kristiania, om der kom et universitet i Bergen. Der vilde komme nyt liv! Og jeg maa sige, jeg tror dette vilde være nyttigt. Jeg vil naturligvis dermed paa ingen maade rakke ned paa det universitet vi har; der er desværre nok af dem for tiden som gjør det, thi enhver ved, at universitetet er ikke for tiden nogen saa populær institution som det burde være og som det trods alt fortjener at være. Men jeg vil dog sige, der er fortiden ikke netop nogen synderlig glans, vi har ingen storhedsperiode for tiden ved vort universitet. Vi har visselig en og anden udmærket videnskabsmand, — men vi har intet synderlig stærkt pulserende videnskabeligt liv. Det er ogsaa just ikke mange aander, hvis flugt gaar høit ved universitetet nu; vi har adskillig jevn dygtighed, men ogsaa megen middelmaadighed. Uden at jeg vil udtale mig om aarsagerne dertil — de er mange og forskjelligartede og ingenlunde udelukkende eller endog blot væsentlig at hen-

føre til universitetet selv — tror jeg dog at kunne gaa ud fra, at vi for tiden desværre har en periode af liden udvikling og det vil vel nutildags næsten sige en periode af relativ stagnation ved vort universitet; og jeg er ikke et øieblik i tvivl om, at oprettelse af et universitet i Bergen med unge, energiske kræfter, vilde skabe en nyttig og frugtbringende, vækkende konkurrence ved det ældre universitet til velsignelse for det hele land. Saa kommer hertil et andet forhold, som jeg anser for at være af megen betydning.

En videnskabsmand kan være saa ideelt anlagt han være vil, han kan dog ikke leve af luft. Nu er det saa, at der, med det ene universitet vi har, er forfærdelig trange og usikre udsigter for dem, der vil uddanne sig som videnskabsmænd og helt og holdent ofre sig for et enkelt fag. Oftest er der blot et eneste professorat i hans fag; er det besat med en yngre mand, er der lange, meget lange udsigter. Er alligevel nogen saa dristig at sætte sit liv ind paa denne usikre udsigt, saa faar han ofte — om han ikke længe før gaar træt — gaa som stipendiat paa en elendig gage, saalænge til al hans ungdomsbegeistring er borte, saa længe til han er kommet op i den alder, da man sjelden længer kan præstere nye originale arbejder, nye selvstændige tanker. Han har forbrugt sin kraft paa at ernære sig ved slet lønnet biarbejde, istedenfor at kunne ofre sig for videnskaben. Og det værste er, at han da, naar langt om længe et professorat i hans fag bliver ledigt, ofte blot fordi han har ventet saa taalmodig, nu ogsaa ansees selvskræven for pladsen, om det end kanske for universitetet vilde være heldigere at vente, til man nu kunde faa en yngre mere lovende kraft. Vi har sørgelige eksempler paa betydelige begavelser, som er gaat tilgrunde af slid og næringsсорger, fordi det ikke var muligt at skaffe dem en plads, de kunde leve af.

Nogen større konkurrence, der kunde anspore alle evner og kræfter, bliver der under disse forhold sjelden tale om; der er jo oftest blot en plads, der kan sjelden „sættes paa“ mere end en mand og da er chancerne for, at denne ene skal være nogen betydelig begavelse, forholdsvis sørgelig smaa.

Her gjemmer sig mangen trist livshistorie under dette forhold; det er i sandhed smaa og trange kaar for videnskabsmanden i dette land!

Her vilde det strax være en betydelig hjælp, naar der i alle fald fandtes to pladse at opnaa ved dygtighed, en i Kristiania og en i Bergen. Da vilde ogsaa denne art af konkurrence befordres, og det vilde utvivlsomt gjøre en ganske overordentlig mærkbar for-

skjel med hensyn til gjennemsnittsgelalten af de universitetslærere man vilde faa paa begge steder.

Det vilde derfor efter min mening være et mægtigt skridt fremad i retning af udviklingen af bedre vilkaar for videnskaben i vort land og dermed for rigere udvikling af selve vort videnskabelige liv, om vi fik to, istedenfor et eneste centrum for høiere undervisning og videnskabeligt arbeide.

Der vilde maaske blive ikke liden forskjel i det hele aandelige præg ved en kultur opstaaet paa vestlandsk grund bygget paa den her raadende aand, med anknytning i høiere grad til kulturstrømninger fra vest, i sammenligning med den traditionelle udvikling ved vort ældre universitet med dets rødder i klassisk jord og med dets stærke paavirkning af en kulturstrøm fra syd. Men jeg tror denne brydning saa langt fra vilde fremkalde nogen splittelse, at det tværtom vilde blive et betydningsfuldt led i vor nations samlingsarbeide mod engang i høiere grad end nu at blive et folk.

Vort nuværende embedsværk har sine rødder i og er en fortsættelse af dansketidens; det staar endnu ifølge sin udvikling i mangt og meget som et for landets eget aandsliv noget fremmed bureaukrati; den dag dette forhold helt ophører, vil efter min tro være en velsignet dag for Norge og ethvert bidrag dertil er et nationalt arbeide for hele folkets vel. Dertil vilde, saa er min tro, et universitet her vesterpaa være en kraftig hævstang. Og har jeg ret i dette, saa har jeg ogsaa ret i, at et universitet i Bergen vil ikke være et splittelsens tegn, men en samlende national fane for vort enhedsarbeide og for vor nationale selvstændighed.

Og at det for vestlandet og navnlig for Bergen selv vilde være af overordentlig betydning at faa et universitet i Bergen, det skulde det vel være overflødig at begrunde nøiere; jeg har allerede henvist til, hvor store offere man i de forskjellige amerikanske stater har gjort for at faa sine egne universiteter; jeg har nævnt, hvordan ligeledes de smaa schweitzer-kantoner — hvor distancerne dog er saa bitte smaa, at man paa nogle faa timer kommer fra den ene universitetsstad til den anden — har anstrengt sig for at faa sine egne universiteter. Jeg har henvist til eksempler fra Holland, Belgien, Sverige o. s. v. Er det saasandt rigtigt, hvad jeg begyndte med, at der bestaar et intimt forhold mellem udviklingen af det aandelige og det materielle liv, saa behøves her intet yderligere forsvar for at paavise nytten af et universitet for Bergen selv og for de nærmest tilgrænsende landsdele.

Jeg antager vel ogsaa, at de fleste her tilstedeværende vel neppe vil betvivle ønskeligheden i og for sig af et universitet i Bergen; der vil vel snarere reise sig vanskeligheder og tvivl, naar man tager for sig spørgsmaalet om muligheden at faa et universitet.

Og det er vel derom meningene maaske endnu vil være mest delte.

Der kunde her være adskillige momenter at fremhæve. Da jeg endnu behøver adskillig tid til, hvad jeg har at sige, skal jeg søge at begrænse mig til „det væsentlige i en fart“, som Per Gynt sagde til kokken.

Ja, det væsentlige!

Det er først og fremst viljen, interessen! Vil bergenserne rigtig for alvor sætte sin energi ind paa at faa et universitet, saa faar de det, — det er min overbevisning! Og vil de ikke dette, — ja saa er det vist ingen anden, der skaffer dem et universitet.

Ja, men det væsentlige er dog pengene vil man sige! — Det er saa; det er noget af det væsentligste, i alle fald. Og hvor skal de komme fra?

Først og fremst og til at begynde med fra private; det maa til. Men dernæst ogsaa fra kommunen.

Og naar saa de private og kommunen har gjort, hvad der med rimelighed kan forlanges, saa, men først da, faar staten træde til og gjøre resten. Det maa være veien.

Begyndelsen maa være den private offervillighed. Og hvis det nu var sandt alt det som er skrevet om Bergen og bergenserne, saa skulde det vel maaske se smaat ud med udsigterne til at faa pungen lukket op for et saadant formaal som det at grundlægge et universitet.

„Lærdom og boglige kunster have i Bergen ikke været synderlig dyrkede“; „indbyggerne have fast alle deres tanker henvendt paa handel og kjøbmandskab“, skrev allerede fader Holberg. — „Endog de lærdeste professorer agtes i Bergen ikke saa meget som en skipper“, klagede Henrik Steffens. Jeg har disse citater fra Henrik Jæger; han skriver selv 1889: „Bergen er en handelsby og blir en handelsby“. „At byen skulde være noget kulturcentrum kan derfor ingen forlange“.

Ja se dette sidste kan jeg nu absolut ikke være enig i! Jeg har allerede nævnt, at i de store centrer for materiel produktion og handel: De forenede stater, Schweitz, Belgien, Holland raader en ganske anden aand. De vil ogsaa og medrette være kulturcentrer, og jeg har nævnt, hvor meget der ofres derpaa.

Og jeg har det haab, det vil vise sig at raade den aand i Bergen ogsaa. Og i betragtning af, hvad bergenserne selv allerede har gjort for sit museum, for sin biologiske station, for kunst- og industrimuseet o. s. v. synes jeg der er gode tegn til, at jeg her har ret. Vi har efter vore forholde ret vakre eksempler paa mæcenat-aand her i Bergen.

Ja det er jo nok saa, kan man sige, hos en og anden findes nok den rette aand; men den rigtige forstaaelse kan i større udstrækning først skabes af universitetet selv og er følgen af, ikke betingelsen for det høiere dannelsesstrin; saa har det ogsaa været i Amerika o. s. v., det er først i nyeste tid videnskaben er kommet til sin ret.

Det er saa; det tager tid at lære menneskene, at de lever ikke af brød alene og heller ikke for brød alene. Det vil tage tid at faa den aand til at trænge igjennem, som skaber mæcenater, og som gjør enhver ædel rigmand til en mæcenat. Det vil tage tid at udrydde den opfatning, at penge i og for sig er det største gode, og endnu mere at sprede saadan almenaand, at den, der har rigelig med penge, ogsaa har forpligtelser paa sig til at anvende disse penge ikke blot for sig og sine, men ogsaa for en del til bedste for det samfund han lever i og hvis institutioner har gjort ham det muligt at samle sin formue.

Det er ikke gjort i en snarvending at sprede den almenaand, at den, der for en væsentlig del har levet netop for at samle penge, skulde sætte en ære i at anvende disse penge ikke til, som meget ofte sker, at gjøre sine arvinger til unyttige sløserer eller til pengepugere, men i alle fald delvis anvende dem ogsaa direkte til menneskehedens og til sit eget folks udvikling. Det vil tage tid; men det vil komme.

Jeg møder af og til paa gaderne i Kristiania en mand, der eier en stor formue; han er alene, er ikke gift. Jeg kjender ham ikke personlig og jeg skal vogte mig vel for nogen karakteristik, hvorved han skulde kunne kjendes, thi for mig er han ikke den enkelte, han er typen, og der findes mange af den type. Han lever for at mokke op penge; han spiser flot og lever godt. Men han har aldrig givet saa meget som en ringe brøkdæl af sin store formue bort til noget, som kunde siges at være gavnligt for menneskehedens vel, ikke til kunst, ikke til videnskab, ikke til velgjørenhed. Den følelse af ædel almenaand, som om han følte sit menneskeværd, burde være hans stolthed og glæde, er ham fremmed. Dette raa, egoistiske brutale madfjæs lyver ikke paa hans rygte. —

Og naar min følelse for det almene er sløvet og slappet af strævet for de daglige krav, ogsaa det at skaffe hvad der skal til til mine barn og mit hjem, — saa bryner jeg mig paa ham, paa denne raa type fra et lavere udviklingstrin. Min harme slibes og jeg føler atter kraft til efter ringe evne en og anden gang at tage fat. Og jeg ynkes i mit hjerte over den fattige sjæl, som ikke kan tage med sig i sin grav noget af det, der har været hans livs glæde, ingen trøst fra noget stort at se tilbage paa, kun bevidstheden om at have skrabet sammen mange, mange penge, som fjerne arvinger vil rives om, penge, som efter livets ubønhørlige lov om en eller et par generationer vil være spredt for alle vinde.

Og som modsætning dukker der frem for min tanke den ene efter den anden af alle de ædle typer, jeg har stiftet bekendtskab med personlig eller i deres gjerning, som samlede formue for større formaal. — Jeg kunde nævne dem fra mit eget land; jeg vil her heller pege paa et par eksempler fra Sverige. Der dukker han frem den tarvelige, enkle strømpevæver, som havde levet sit ensomme lange liv, uden at nogen vidste ret, hvormeget stort der boede i denne tilbagetrukne, beskedne, høit dannede mand; han havde ved eget arbeide, ved læsning i ledige stunder lært sig agtelse for viden-skaben og da han døde i 1891, skjænkede han alt hvad han efterlod, over 2 millioner kroner, til Stockholms universitet; hans navn John Søderstrøm vil nævnes blandt Sveriges ædlestes navne. —

Et andet eksempel. Der dukker frem navnet Regnell; han var læge; han levede alene midt i Braziliens indre. I 40 aar levede han fjernt fra sit fædreland uden et menneske om sig, som kunde være et sympatisk selskab i hans ensomhed. Hver gang han ved sin møisommelige praksis som læge havde skrabet sammen 40 à 50000 kr. sendte han dem hjem til fædrelandet og talrige er de institutioner, navnlig indenfor naturvidenskabens og medicinens omraade, der bærer hans navn. Han skjænkede paa denne maade tilsammen bort 1 million kroner. Da han var død, alene som han havde levet, sørgede hele Sverige og hans minde feiredes med store fester.

Men helst tænker jeg paa den sunde kraftige ytring af en kjendt rigmand i Stockholm, om hvem det fortaltes, at han havde sagt: „Naar jeg dør skal mine barn faa saa og saa meget (det var en stor sum) hver; kan de ikke greie sig dermed, faar det gaa som det kan med dem. Resten skal gaa til almennyttige formaal. Han havde saa meget, at det børnene skulde faa, blev blot en mindre del af formuen. Selv havde han begyndt med to tomme hænder.

Jeg har valgt mine eksemplere fra yderlighederne; de fleste gaar jo middelveien. Men ogsaa paa den er der rum for mæcenaatand.

Den aand er født af gammel kultur; den er selv en frugt af erfaringen om den høiere dannelses værd. I Sverige er den meget udbredt; det er noksaa sjelden en rigmand dør der, uden at han har testamenteret en del af sin formue ogsaa til almennyttige formaal, og da i meget stor udstrækning til videnskabelige institutioner; og hvad der er mere, store summer gives ogsaa i levende live. Siden 1881 da jeg bosatte mig der, er der vel i alt for saadanne formaal, lavt anslaaet, skjænket 6 à 7 millioner kroner af private. Det er borgerligt folk, der giver mest; adelen giver sjelden eller aldrig noget.

Den aand maa vi ogsaa faa. Men vi faar den ikke med en gang. Og vi faar den ikke heller, om der ikke fra dem, der har det videre syn, appelleres til den.

Det er det jeg mener man maa begynde med, hvis man vil have et universitet i Bergen. Man faar forsøge at vise den tillid, den tro paa selve den store tankes magt, at den er i stand til at begeistre til de ofre der kræves.

Bergen er en ret formuende by; om her end ikke findes saa mange meget store formuer, findes dog mangen rigmand, der har mere end han behøver for at leve godt for sin tid, og som eier mere end hans børn behøver for at være usørgendes, om de ikke er rent uformuende til selv at arbejde. Og der findes megen jevn velstand, som har raad til at ofre noget af det, man ikke kan tage med sig i graven. Lad dem faa anledning til at vise, at man har tillid til dem, lad dem lære, at det er en dybere, renere glæde at have andel i gennemførelsen af et storværk, end at skrabe sammen nogle tusind kroner mere eller mindre.

Lad dem faa dele begeistringen ved at have været med at skabe et værksted for aandens arbejde, der vil staa som et minde om dem og deres tid gennem talrige kommende slægter. Og sig ikke strax paa forhaand, det gaar ikke. Hav tro til den gode aand og den vil findes! Og saa vil denne aand voxes og den vil skabe vort universitet.

Det maa til; den private offervillighed maa til. Det maa man begynde med. Ligesom i Brüssel, ligesom i Stockholm, i Gøteborg og talrige andre steder faar der begyndes med den private subskription; det begyndte ogsaa Kristiania universitet med i begyndelsen af vort aarhundrede. Og hvormeget tror man ikke hoved-

staden skylder sin udvikling, at der dengang blev grundlagt et universitet der? Vi skal huske det blev skabt midt under en trængselstid, som vort land heldigvis senere aldrig har gennemlevet! Man havde troen!

Det kan være værd et øieblik at hente frem disse tal fra Kristiania universitets stiftelse; der samledes dengang ind fra private en sum af 782,000 rigsdaler d. c. og c. 4000 rd. sp. engang for alle og dertil 13,352 rd. d. c. i aarligt bidrag foruden store aarlige bidrag i korn. Alene fra Kristiania, dengang en by paa kanske 10,000 mennesker, tegnedes af blot 45 personer bidrag paa tilsammen 122,700 rd. d. c.

Man havde dengang troen til den gode sag, der var midt under haarde og vanskelige tider en begeistring og en offervillighed, som det nok kan være værd at pege paa nu.

Vi faar huske Bergen er dog noget ganske andet nu, end Kristiania var i 1811, da dette universitet blev stiftet. Bergen er dog nu en by paa 60,000 mennesker med en skatbar formue paa henved 86 mill. kr. og en skatlagt indtægt paa c. 18 mill. kr.

Og ikke mindst vigtigt er det, at omkring halvparten af denne formue tilhører blot 50 à 60 enkeltmænd og selskaber med formuer paa 300,000 kr. og derover.

Veier man disse tal mod udgifterne ved at sætte op og underholde et universitet, saa gaar det ikke an at sige, at opgaven er umulig, under forudsætning af god villie og tro til sagen.

Thi troen flytter bjerge. Og skulde vi ikke have den tro til Bergens kjøbmandsstand, at den er af den rette sort? Den er dog sikkert af landets bedste og vistnok utvivlsomt den mest begavede. Og saa skulde her ikke være betingelserne for at skabe et kulturcentrum? Det kan jeg ikke tro, at de ikke skulde findes!

Det er saa underlig med denne fattigdommens frygt over vort folk; den maa ligge os i blodet. Snart her, snart der giver den sig sit udslag. „Vi har ikke raad til det,“ heder det altid!

Vi har ikke raad til at sørge for vort forsvar!

Vi har ikke raad til at være et selvstændigt folk; vi maa altid være sammen med nogen. Om unionen brast, vilde vi ikke kunne existere økonomisk alene, har jeg hørt en fremtrædende mand i vort offentlige liv sige!

Altid dette ikke raad!

Vi skulde ikke kalde det saa! Ikke tillid til os selv og vor evne, ikke tro paa vort folk, — saa burde vi heller sige.

Ikke raad! Vi som har raad til at drikke op millioner og

atter millioner i alkohol aar efter aar; vi som har raad til at ofre $\frac{1}{2}$ million om aaret paa at omvende nogle zulukaffere og made-gasser og hvad det er, hvert eneste aar.

Jeg tror det ofte er noget snak dette, at vi ikke har raad.

Og det tror jeg ogsaa, naar det hedder vi ikke har raad til at faa et universitet her i Bergen.

Det er ikke saa forfærdelig meget, der skal til. Man faar begynde smaat, saa voxer det sammen med den økonomiske evne og interessen. Og det faar man jo erindre, at det videnskaben faar, det gir den i sin tid igjen med renter!

Jeg siger: hav tillid til sagen og begynd, saa vil det vise sig, at det gaar og gaar fortere, end nogen havde drømt; jeg har havt den lykke selv at have været med paa den første udvikling af et universitet, saa jeg taler til en vis grad af erfaring. Det var min sandten ikke rart stel i Stockholm, da vi begyndte der. Högskolan leiede lokale i en gammel faldefærdig bygning paa Clara strandgata, bestemt til nedrivning. Der fandtes ikke saa meget som fnug af samlinger, ikke en sten, ikke en plante, ikke et dyr. Det var smaat med penge ogsaa; budgettet var ikke mere end 60,000 kr.; det rak ikke til at grunde samlinger, instituter og saa brugte styrelsen i al stilhed nogle hundredetusen kroner af kapitalen.

Thi der fandtes en mand, der var et jern af energi, og med ubøielig tro paa sagens væxt, det var justitieraadet Lindhagen. Naar det saa altfor mørkt ud, sagde han altid: „Vi faar stole lidt paa guds forsyn ogsaa;“ og han fik ret. Nu er Stockholms Högskolas fremtid sikret; — dets aarsbudget var da jeg reiste derfra 1890 oppe i 85,000 kr., og er nu vel snart oppe i 160,000 kr.

Jeg mener vi har et godt eksempel her i den måade hvorpaa Stockholms universitet blev grundlagt.

Først og fremst: begynd smaat! Man har her et givet grundlag i Bergen. Byg op paa, hvad her findes. Begynd med et naturvidenskabeligt fakultet!

Hertil findes jo en meget respektabel begyndelse i Bergens museums samlinger og de kræfter, der er knyttede til dette.

Man faar dog huske paa: Bergens museum og med dette sammenknyttede legater har dog allerede foruden en værdifuld bygning og værdifulde store samlinger en reel formue i penge paa mellem 250 og 300 tusind kroner.

Og museets budget har dog til disposition for formaal, der maa siges at henhøre under et universitets virksomhed, allerede en aarlig sum af 45 à 50 tusind kroner.

Det er ikke smaasummer dette; vi kan sige her er mere end halvdelen af hvad der behøves til et godt naturvidenskabeligt fakultet.

Og hvad mere er: til museets virksomhed er allerede knyttet et betydeligt videnskabeligt arbejde, der gjør Bergen stor ære og giver det allerbedste haab om, at her findes den rette jordbund for et rigt videnskabeligt liv.

Saa det næste: et medicinsk fakultet. Her findes sygehusene. Gaa ud fra dem som grundlag, og er først maalet og viljen der, saa vil der komme som næste skridt et medicinsk fakultet.

Og saa vil det voxer skridt for skridt, naar man kun har maalet klart engang at faa et universitet. Et sprogvidenskabeligt og historisk-filosofisk fakultet vil have mange betingelser for at kunne yde nyttig undervisning ogsaa uden at være fuldstændigt. Efter hvert som trangen voxer, vil det selv voxer.

Om ogsaa et juridisk og et theologisk fakultet vil vise sig nyttigt, vil jo kunne ganske rolig overlades en fjern fremtid. De behøver ikke at afskrække fra at gaa igang med de øvrige fakulteter, et for et; lad det blive fremtidens sag.

Altsaa til begyndelse et math. naturvidenskabeligt fakultet. Dette bør da gjøres saa pas fuldstændigt, at det kan meddele samme undervisning som Kristiania universitet; og naar det kan det, erholde de samme rettigheder, om saa ansees nyttigt. Til sammenligning kan peges paa, at f. ex. Gøteborgs universitet for tiden blot har et historisk-filosofisk fakultet, der dog har faaet samme rettigheder som statsuniversiteterne i Sverige.

Mangt et storværk er begyndt smaat. Og det er slet ikke ved de største universiteter de største videnskabelige opdagelser er udført. Det gjælder ikke at skrækkes tilbage. Man maa ikke strax male sig op de svære summer, der skal til for et fuldstændigt universitet og saa gaa hjem og lægge sig. Thi disse store beløb vil først behøves i en meget fjern fremtid, lad os sige kanske først om 40 à 50 aar. Og da skal vi vel haabe landets udvikling er gaaet saa frem, at det kan bære det.

Og mal ikke op om svære kostbare bygninger o. s. v. — Mangt et universitet er begyndt sin virksomhed i gamle rønner! Lad bygningerne komme, naar der engang blir raad; indtil videre kan der leies billig. Jeg skal i den anledning bemærke, at Stockholms universitet endnu den dag idag bor tilleie. — Her findes vel altid en eller anden gammel kasse i Bergen ogsaa, som kan bruges til undervisningslokaler.

Den sum, som skal til for et brugbart math.-naturv. fakultet til at begynde med, er ikke saa særdeles mange tusind kr. udover det som museet har.

Det maatte vel være tænkeligt, at der ved forenede anstrengelser af private, kommunen og staten her skulde kunne skaffes hvad der trænges.

Først fra private. Fremgangsmaaden maatte, har jeg tænkt mig være at stifte en universitetsforening, hvis medlemmer dels selv betalte, dels skaffede bidrag aarlig eller en gang for alle, og som om muligt fik filialer i den øvrige del af vestlandet eller over det hele land.

Naar man saa efter et eller et par aars tid kunde overse hvad paa den vis kunde skaffes, fik kommunen yde sit aarlige bidrag og saa tilslut fik staten træde til.

Dette er veien.

Videre detaljer, budget o. s. v. er det ikke min sag at pege paa. De faar udarbejdes nøiere under hensyn til forhold og interesser. Her i aften vilde det vel, — om her findes stemning for det — være rettest at beslutte at overdrage til musedirektionen at udarbejde plan for et universitet og særlig da foreløbig for et matematisk naturvidenskabeligt fakultet.

Hvad jeg egentlig vilde fremhæve, var først og fremst at det gjælder at ville et universitet og at tro paa muligheden deraf. Og paa at man, om man vil, faar sætte igang og begynde smaat og siden stole paa egen evne og guds forsyn som gamle Lindhagen sagde.

Vort lands nuværende universitet blev stiftet i en trængselstid. Kan hænde vi nu ogsaa er oppe i en trængselstid! Om saa er faldet, lad derfor ikke modet falde og tanken glemmes.

Jeg tænker vi greier denne tørn, som vi har greiet mangan tørn før. Og i tillid dertil siger jeg til denne gamle gode norske stad, der har gennemgaaet saa mange vexlende skjæbner:

Opgiv ikke troen og haabet paa vort fædrelands fredelige, kraftige væxt og udvikling om det end kanske er trange tider og ser mørkt ud.

Og vis denne ubøielige tro paa vort lands livskraft ved netop i disse dage at tage de første positive skridt til grundlæggelse af vort andet universitet i gamle Bergen!

B. 641
~~~~~